

№ 274 (9413)
НОЯБРИН
19
СУББОТО
1960 он
Сэн 20 мүнгөн.

Бурят УНЭН

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Советэй орган

Арадуудай хани барисаанай универсипедтэ

Арадуудай хани барисаанай университетэй студентүүд профессорнууд болон хургагшанарыг хүдэлмэ...

Арадуудай хани барисаанай университет хадаа мэрэгжэлтэй инженерүүдыг, худөө ажахын мэргэжэлтэдыг, багшанарыг, врачуудыг, экономистнуудыг, наука, техникын бусад халбарин талаар мэргэжэлтэдыг бэлдэхгэе...

Арадуудай хани барисаанай университет хадаа мэрэгжэлтэй инженерүүдыг, худөө ажахын мэргэжэлтэдыг, багшанарыг, врачуудыг, экономистнуудыг, наука, техникын бусад халбарин талаар мэргэжэлтэдыг бэлдэхгэе...

Арадуудай хани барисаанай университет хадаа мэрэгжэлтэй инженерүүдыг, худөө ажахын мэргэжэлтэдыг, багшанарыг, врачуудыг, экономистнуудыг, наука, техникын бусад халбарин талаар мэргэжэлтэдыг бэлдэхгэе...

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ, СССР-эй МИНИСТРҮҮДЭЙ СОВЕТ.

Арадуудай хани барисаанай университет нээгдэбэ

Москва, ноябрин 17. (ТАСС). Хрушевой үүсхэлээр, Совет-правительствын шийдхэбэрээр...

Арадуудай хани барисаанай университет хадаа мэрэгжэлтэй инженерүүдыг, худөө ажахын мэргэжэлтэдыг, багшанарыг, врачуудыг, экономистнуудыг, наука, техникын бусад халбарин талаар мэргэжэлтэдыг бэлдэхгэе...

Арадуудай хани барисаанай университет хадаа мэрэгжэлтэй инженерүүдыг, худөө ажахын мэргэжэлтэдыг, багшанарыг, врачуудыг, экономистнуудыг, наука, техникын бусад халбарин талаар мэргэжэлтэдыг бэлдэхгэе...

Арадуудай хани барисаанай университет хадаа мэрэгжэлтэй инженерүүдыг, худөө ажахын мэргэжэлтэдыг, багшанарыг, врачуудыг, экономистнуудыг, наука, техникын бусад халбарин талаар мэргэжэлтэдыг бэлдэхгэе...

Арадуудай хани барисаанай университет хадаа мэрэгжэлтэй инженерүүдыг, худөө ажахын мэргэжэлтэдыг, багшанарыг, врачуудыг, экономистнуудыг, наука, техникын бусад халбарин талаар мэргэжэлтэдыг бэлдэхгэе...

Арадуудай хани барисаанай университет хадаа мэрэгжэлтэй инженерүүдыг, худөө ажахын мэргэжэлтэдыг, багшанарыг, врачуудыг, экономистнуудыг, наука, техникын бусад халбарин талаар мэргэжэлтэдыг бэлдэхгэе...

Арадуудай хани барисаанай университет хадаа мэрэгжэлтэй инженерүүдыг, худөө ажахын мэргэжэлтэдыг, багшанарыг, врачуудыг, экономистнуудыг, наука, техникын бусад халбарин талаар мэргэжэлтэдыг бэлдэхгэе...

Арадуудай хани барисаанай университет хадаа мэрэгжэлтэй инженерүүдыг, худөө ажахын мэргэжэлтэдыг, багшанарыг, врачуудыг, экономистнуудыг, наука, техникын бусад халбарин талаар мэргэжэлтэдыг бэлдэхгэе...

Арадуудай хани барисаанай университет хадаа мэрэгжэлтэй инженерүүдыг, худөө ажахын мэргэжэлтэдыг, багшанарыг, врачуудыг, экономистнуудыг, наука, техникын бусад халбарин талаар мэргэжэлтэдыг бэлдэхгэе...

КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй хүндэлэлдэ

Борьёогой хидой хубита

Хонишон Дашинма Балданов 100 эхэ хонин бүрнөө 101 хурьга абаад, декабрь соо үшөө табяад хурьга абахаар хүлээж байнхай.

Мүнөө эндэхи хонишод КПСС-эй ЦК-гэй декабрин Пленумыс ажалдай шэнэ амжалтануудаар угтахын түлөө тэмсэжэ, социалистическэ мурьсөөнэй дэлигис улам шангалдана.

Хуураан эрдэмтэй өөһэднгөө оронүүдыг экономика болон сүүлэрүүдэ хүдэлмэришэд хонишодноо мүн лэ гээгдэнгүй. КПСС-эй гэшүүн Жана Смолякова үнээн бүрнөө 1800 литр хуураан гэрэн үялгара нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ байнхай.

Совхозой малшад үбэлжэлгые һайц бэлдхэлтэйгээр угтаа юм.

Үнгэрэн зун үбнэ тэжээл хэзээ хэзээнэйхинэ элбэгээр бэлдэгдээ. Хэрбээ нёдондо бидэнэр 10 мянган центнер үбнэтэй байгаа наа, мүнөө жөл 37 мянган центнер үбнэ бэлдэнэ байнабди.

Партийна комитет малшад дунда политическэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри гүнзэггээр, ажал хүдэлмэритэйнь нягта холбоотойгоор ябуулдаг болоо.

Нитэ-политическэ хүдэлмэрие һайжаруулга һайн үр дүнгүүдыг үгөө. Гүрэндэ һу, мяха худалдахэ жэлэй түсэб ноябрин нэгдэл дүүргэгдээ.

Иигэжэ манай совхозой хүдэлмэриг илангаяа малшад КПСС-эй ЦК-гэй декабрин Пленумыс ажалдай бэлгүүдээр угтаа байна.

Зэдын аймагай Борьёогой совхозой парткомой секретарь.

ЖЭЛЭЙ УЯЛГА

ДЕКАБРИН НЭГЭНДЭ

Ахын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой залуу хаалишан Ольга Далбаева ажалаараа аймаг дотороо суурхана.

—КПСС-эй ЦК-гэй декабрин 13-да нээгдэхэ Пленумыс ажалдай шэнэ амжалтаар угтаха, һу хааха жэлэйгээ түсэбтэ декабрин нэгэн болотор дүүргэжэ,— гэжэ хаалишан Далбаева мэдүүлбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хаалишан О. Далбаева.

П. Жужаевай фото.

Мурьсөөндэ пүрүүлнэ

ХОРИ. Аймагай хаалишад мүнөө жэлэйгээ абаһан үялгануудыг дүүргэхын хойноһоо оролдосо үсхэлтэйгээр ажаллана.

Аймаг дотороо түрүү ябада Анаагай совхозой хаалишан нүхэр Сахьяева үнгэрэн арбан һарын

туршада даадаг үнээн бүрнөө 2472 литр хуураан гэрэн үялгара нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ байнхай.

В. Куллин.

МАЛ АЖАЛАЙ ЭРДЭМТЭД, МЭРГЭЖЭЛТЭДЭЙ ОБЛАСТЬ, ХИЗААРНУУД ХООРОНДЫН СУГЛААН

Ноябрин 17-ной үдэр мал ажалдай эрдэмтэд, мэргэжэлтэдэй область, хизаарнүүд хоорондын суглаан хүдэлмэриг үргэлжэлүүлээ.

Түрүүлэн Бурядай АССР-эй Борьёогой үүлэртэ хониной совхозой директор нүхэр Мельников үгэ хэлээ. Малай зүрхэнэй, балсан мяханай сайрадаг үбшэн үнэ саһаа хойшо тодорһон, тэрэ жэл эрхэ бүри үргэжэлжэ байна.

Манай совхоз 1953 он болотор эдлүүрин газараар элбэг байбаһе, адуу малаа элбэг тэжээлээр хүсэд хангажа шададаггүй байгаа.

хүртэнэ. Эхэ хонидой отарануудта бүрнөө хэ тэжээл үгтэдэг. Энээнэй ашаар малай тоо толгой олошорхын хажуугаар, тэрэнэй ашаг шэмэнэ эрид дээшлээ.

Тийгэбшье манай ажахыда энэ муухай үбшэн 1956 ондо бинэ боложо эхилээд, халажа үгэнгүй.

Энэ үбшэнине ойлгожо абахын тула эрдэмтэд хүсээ нэгдхэжэ, бүхы талаһаань шэнжэлхэ бээ гэжэ найдагдана.

Олон жэлэй туршада энэ үбшэнине шэнжэлхэн тухайгаа Бурядай АССР-эй Заиграйн аймагай главна ветеринарна врач нүхэр Левченко сонсохого. Адуу малай харууналга, эдэлүүлгые һайжаруулбал, энэ үбшэнэй аюултай бэшэ байһанинь би ойлгооб.

Читын областин «Заветы Ильича» колхозной түрүүлэгшэ нүхэр Колесников үгэ хэлэхэ зургаа, энэ үбшэнэй нитын мал ажалда айхабтар эхэ хору хүргэжэ байһые тэмдэглээ.

—Энэ үбшэнөөр тугал, хурьганууд үбшэлжэ, нитын мал ажалда айхабтар эхэ хоходол үшаруулна,— гэжэ Бурядай АССР-эй Яруунын аймагай «Дружба» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Козлов мэдүүлбэ.

үбшэндэ үсөөн мал гарзалаа. Тинн үбнэ тэжээлээр элбэг 1959 ондо энээгээр олон мал үбшэлхэн байха юм.

Эдлүүрин газарыг зүбөөр ашаглаха, сабшалангай һайнаар үтгэжүүлжэ, һайн шанартай үбнэ абаха гэшье энэ үбшэнэтэй тэмсэхэдэ шуухала удах шанартай гэжэ Сэлэнгын аймагай главна ветеринарна врач Колмаков тэмдэглээ.

Малай энэ хороото үбшые шэнжэлхэ хэрэгтэ тус суглаан нилээд туһа хүргэхэ ёһотой гэжэ Бурядай Худөө ажахын институтдай декан нүхэр Васильев мэдүүлээд, Бурядай республикада наочно-шэнжэлгын институт бин болохо тугаа хэлэнэ хүнүүдэй һанамжые дэмжэбэ.

Яхадай гүрэнэй университетэй профессор нүхэр Федотов һонирхолтойгоор үгэ хэлээ.—Манай университеттэй 8 эрдэмтэд энэ үбшэнине шэнжэлхын тула хэдэн жэлэй туршада худэлэн, Тийхэ зургаа тэрэнэе бүхы талаһаань шэнжэлхэе оролдобоиди. Энэ үбшэнээр хурьга, тугалнууд бүрнэ эхэ соо байһаһан эхилжэ үбшэлжэ байха юм.

Бидэнэр үһанда абтадаг газарай, мүн худөөгэй үбшые нягтаар шэнжэлжэ үзэхэн байнабди. Тийхэдэмин тэдэ газарай үбшэн микрободосудайнгаа талаар үгэе эхэ илгатай байшоо.

КПСС-эй Бурядай обкомой худөө ажахын таһагыг даагша нүхэр Худяков үгэ хэлэхэ зургаа, энэ суглаанай аша үр эхэтэй байһань дамжаггүй гэбэ. Тийгэбшье зарим эрдэмтэд, жэшэнь, профессор Комаров, ветеринарна науқануудай кандидат нүхэр Косарев гэгшэд энэ үбшэнине малай олошорһон дээрэнэ шалтагаалһаа хэдэн байнэй. Энэниие үбшөөхын аргагүй. Малай тоо толгойн олошорһоһе, манай республикада һүүлэй зургаан жэлэй туршада малда хоёр дахин эхэ тэжээлэй единцэ хүртэдэг болоо шуу. Ургаса мүүтэй бэлшээрин, сабшалангай газары халажа, тэжээл эхээр бэлдэхэдэ болоһон байнабди. Энэ худэлмэрэе саашадаһые үргэлжэлүүлхэбди гэжэ хэлээ.

Суглаан дээрэ Эрхүүгэй Медицинскэ институтдай кафедрэ даагша профессор Косарев, Бурядай АССР-эй Зэдын аймагай Худөө ажахын инспекциин начальник нүхэр Анкиев болон бусад хүнүүд үгэ хэлэхэн байна.

Суглаанай эсэстэ тусхай дурдхалнууд абтаа. Энэгээр мал ажалдай эрдэмтэд болон мэргэжэлтэдэй область, хизаарнүүд хоорондын суглаан дүүрэгтэ...

Бурядай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй тогтоол

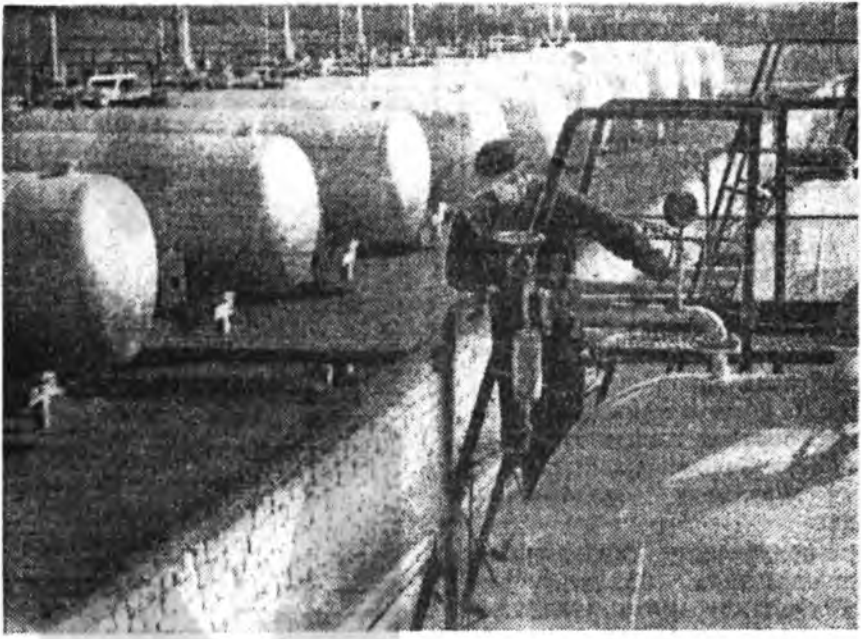
Бурядай АССР-тэ һунгагдаха районно арадай сүүдүүдэй список баталха тухай

«РСФСР-эй районно (городской) арадай сүүдүүдыг һунгаха тухай Дүримгэй» 16, 18-дахы статьянуудтай зохилдуулан, Бурядай АССР-тэ һунгагдаха арадай судьянарай тоо заалсан, районно арадай сүүдүүдэй нимэ список баталха:

Table with 3 columns: Районно арадай сүүдүүдэй нэрэ, Арадай судьянарай тоо, and list of 23 regions with their respective counts.

АЛХАМАА ШАНГАДХАНАВДИ БИДЭ

(ТАСС-эй корреспондентүүдэй мэдээлнүүд)

ТАТАРАН АССР Мунөө республика дотор үдэр бүр нефитэй хамта хэдэн миллион кубометр газ абтана. Ойрын жэлиүүдтэ нимэ нефтин газ бүрн хэээр абтадаг болохо юм. Нефитэй хамта абтаган газ Мининбаевска газобензиной заводто буйлуулагдана. Үдэр бүхэндэ эндээх хэдэн зуун тоно химическ түүхэй эд элгээдэгэ байдаг.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Мининбаевска газобензиной заводто буйлуулагдаг шингэн газууды хадгалжа байдаг газар.

ТАСС-эй фотохронно.

Зуб даа, Молон Аюрович!

— Молон Аюрович, декабрь нара соо ЦК-гэй Пленум болохоно гэжэ дуулаа гүт?— гэжэ асуухадманай, Саяанай совхоз соо сууда гарахан байшанда хүн зон ходо олоороо орожо, гаража байдаг. Агууехэ революционер, социалистическ гүрэн байгуулагшадый нэгэн Михаил Иванович Калининэй музей эндэ бии юм.

КПСС-эй Центральна Комитедэй, Советскэ правительствын тогтоолоор энэ музей 1950 оной зун нэгэдэ Иэн, Үнгэрхэн арбан жэл соо нэгэ миллион шахуу хүн орожо хараа. М. И. Калининэй түрэнөөр 85 жэлэй ойе тэмдэглэхээ байсан элэ үдэрнүүдтэ музей харагшадый тоо заримдаа 800—900 шахуу болоно.

Тус музейн 14 зал соо М. И. Калининэй өөрнө хүбсээн, бэйлэн документүүд, стагьянууд, номууд, хэлээн үгэнүүднэ эндэ бии. Мүн ажабайдал, ажал-ябуулгынь харуулан совет уран зураашадый зурагууд, скульптурунууд, алжалшадый үгэнэй бэлэгүүд ба бусад хамта 1600 гаран экспонат байдаг. Музейн нэгэ ехэ талалга соо лектори эмхидхэгдэнхэй. Тэндэ М. И. Калининэй хэлээн үгэнүүднэ дуулажа, тэрэнэй ажал-ябуулга тухай документальна кинофильм хаража болохо.

Агууехэ революционерэй, бүхэроссын старостын ажал-ябуулга угаа баян байхан юм. Тиймэнь тэрэннэ бүрн хүсэд харуулха зорилгоор нимэ музей эмхидхэгдэд, залууд соохи зүйлүүднэ энэ хүнэй гайхамшата ажал-ябуулгынь дэлгэрэнгүй харуула.

Михаил Иванович Тверской губернич Верхняя Троица гэжэ нотагүй тараяшан И. К. Калининэй бүлэдэ 1875 оной ноябрин 7 (19)-дэ түрэнэн юм. Уг гарбынь кре-

Элитэ ехэ революционерэй музей

Москва хотын Моховой үйлсэдэхи үүдэн талааа дүрбэн ута бахан тулгатай хоёр дэхар багахан байшанда хүн зон ходо олоороо орожо, гаража байдаг. Агууехэ революционер, социалистическ гүрэн байгуулагшадый нэгэн Михаил Иванович Калининэй музей эндэ бии юм.

КПСС-эй Центральна Комитедэй, Советскэ правительствын тогтоолоор энэ музей 1950 оной зун нэгэдэ Иэн, Үнгэрхэн арбан жэл соо нэгэ миллион шахуу хүн орожо хараа. М. И. Калининэй түрэнөөр 85 жэлэй ойе тэмдэглэхээ байсан элэ үдэрнүүдтэ музей харагшадый тоо заримдаа 800—900 шахуу болоно.

Тус музейн 14 зал соо М. И. Калининэй өөрнө хүбсээн, бэйлэн документүүд, стагьянууд, номууд, хэлээн үгэнүүднэ эндэ бии. Мүн ажабайдал, ажал-ябуулгынь харуулан совет уран зураашадый зурагууд, скульптурунууд, алжалшадый үгэнэй бэлэгүүд ба бусад хамта 1600 гаран экспонат байдаг. Музейн нэгэ ехэ талалга соо лектори эмхидхэгдэнхэй. Тэндэ М. И. Калининэй хэлээн үгэнүүднэ дуулажа, тэрэнэй ажал-ябуулга тухай документальна кинофильм хаража болохо.

Агууехэ революционерэй, бүхэроссын старостын ажал-ябуулга угаа баян байхан юм. Тиймэнь тэрэннэ бүрн хүсэд харуулха зорилгоор нимэ музей эмхидхэгдэд, залууд соохи зүйлүүднэ энэ хүнэй гайхамшата ажал-ябуулгынь дэлгэрэнгүй харуула.

Михаил Иванович Тверской губернич Верхняя Троица гэжэ нотагүй тараяшан И. К. Калининэй бүлэдэ 1875 оной ноябрин 7 (19)-дэ түрэнэн юм. Уг гарбынь кре-

постной тараяшад байгаа. М. И. Калининэй эсэгэ модошо дархан байсан гэдэг. Михаил Иванович арба нэгэ хурэн хойноо арай гэжэ хургуулда ороод, дүрбэн жэл соо үзэхэ курсы хоёр жэлдэ үзэжэ, үншалаай хуудан бэлэгтэйгээр дүүргэн байгаа. Үгтэй байхан дээрнээ саашалаа хүраха аргагүйдэжэ, 14 нахатайдаа ажал бэдэрэн, хоолойгоо тэжээхээ Петербург ошоо. Тэндэ «Старый Арсенал» заводто 1893 ондо токарин хурашаар хүдэлжэ эхилхэн ха.

Путиловскэ заводто 1896—1899 онуудта Михаил Ивановичын то-

карёор хүдэлхэн станок нэгдэхэн зал соо табыатай байна. Эндэ оройн хүдэлмэршэн ангийн суута революционерондэ бүл соо анха түрүүн Михаил Иванович өөрнө революционеронд ажал-ябуулгынь эхилжэ юм.

М. И. Калининэй Путиловска заводто 1898 ондо эмхидхэн марксистска кружок Петербургдахи «Хүдэлмэршэн анги» сүлөөлгын түлөө тэмсэлэй союзын» нэгэ үөрнэй байгаа. Энэ үедэ М. И. Калинин Марксын, Энгельсын, Лениний, Плехановой, Чернышевскийн, Белинскийн, Добролюбовой зохёолнууды шуудалжа, эрдэмтэй марксист болон байна. Уншаһан зохёолнуудын экспонат болгондонд энэ табигданхай.

Революционер ажал-ябуулгада элдэбхитгээр хабаадсалсанайнгаа тэмдэг М. И. Калинин 1899 ондо түрмэдэ хаагдаад, удаан Петербургаа Тифлис сүлэгдэнэн юм. Тийхэдэ тэндэхи социал-демократуудтай хани барисаа байгуулжа, хүдэлмэршэдэй ноууса кружогынь тэлбэрлэдэ боллоо энэ. Тэндэ дахин түрмэдэ хаалгаад, Ревель (Таллин) сүлэгдөө хаалгаад, Ревельдэ сүлэгдэдэ байхадашы М. И. Калинин революционеронд ажал-ябуулгаа үргэлжэлүүлхэн юм. В. И. Лениний эмхидхэн «Искра» газетэдэ бэшэдг, прокламаци хэблэдэг байба. 1903 ондо хаанай жандрмада дахин баригдажа, Оленекск руу сүлэгдэнэн байна. М. И. Калинин 1916 оной январь хүртээр хаанай жандрмада баригдажа, 14 дахин хааг-

дэ хүдэлхэн хэблэгдэнэн байсан гэдэг. Энэ үедэ М. И. Калинин «Колхозно байгуулалта болон колхознигууд тухай» ном 126 дахин «Коммунист ёной хүмүүжүүлхэ тухай» ном 101 дахин 3—4 миллион хүнээр хэблэгдэнэнхэй. Эгэл мэтэ энэ манай парти арады гэрүүлшэдэй нэгэн гэжэ М. И. Калинин нэрлэдэг байгаа.

М. И. Калининэй музей соо табигдан угаа һонирхолтой экспонат энэ хүнэй гайхамшата ажал-ябуулга ард зонийгоо тухалда зоруулан үзэжэ жжэ баталан харуулна.

даһан, оло дахин сүлдүүлхэн байсан Ханта засагай түрмэ, сүлжэнүүд булад зоригто революционер ажал-ябуулгынь таһалдуулжа даагүй юм. Музейн нэгдэхэ, ходохи залууд соо 1905—1906 ондохой оройод түрүүшын революци үедэ, мүн 1911—1912, 1914—1916 онуудта М. И. Калинин эрхилхэн революционеронд ажал-ябуулга харуулагдана.

1906 ондо Стокгольмдо РСДПР-эй IV (нэгдэлэй) съездын эхэндэ М. И. Калинин Петербург болшевикуудэй организацинаа легадара хунгагдаа бэлэй. Тэрэ үдэрнээ хошоо наһа баратаратин сьезд бүхэндэ шахуу (7—8-дахы сьездээ бэшэнүүдтэ буладань) делегат болон хунгадана байха.

Совет засагай жэлнүүдтэ М. И. Калининэй хэһэн угаа ехэ өмдө ламжин, соёл гэгээрэлэй хүдэлмэршэнэй найман зал соо харуулагдана. В. И. Лениний дураахай М. И. Калинин 1919 оной марш 19-дэ ВЦИК-гэй түрүүлгээр табигдан байгаа. Тэрэ саһаа таһалгаргагүй Совет гүрэнэй дайн засагы толгойложа яба.

Ленин багшын үнэн шаби байһан М. И. Калининэй ажал-ябуулга аралтай ямар бата бариса байһыне музей соохи олон экспонат гаршлын. Граждан дайны, социалистическ эрид хубиллануудын мүн Эсэгэ ороноо хамгаалаа Агууехэ дайны жэлнүүдтэ М. И. Калинин оройнгоо олон хоно родуудаар (тэрэ тоодо манай Удэдышэй) ажаа, дүгээтэ болшевик үгөөрөө арад зонин Коммунист парти, Совет засагай табигданхайн шуудал зорилгонууды түлүүгдэдэ элсүүдэдэ байгаа. Анхаша зоной М. И. Калинин таһалдуратай байһыне гурбан зал соо табигдан бэлэгүүд юундэ табигдүүлгээр гэршэлэн харуулна.

Гайхамшаг марксист М. И. Ленин манай оройн оюун болон баялигта ехэ нэмэри оруулжа байдаг. Социалист байгуулалта асари ехэ дүй дүршэлынь нийтэ сорсожо, колхозно байгуууууу болон Советүүдэй хүдэлмэри тухай коммунист ёнойо хүмүүжүүлжэ гэгээрэл тухай, бэшынэ шууд асуудалуудаар М. И. Калинин олон ном бэшлэн байна. 200 н брошюра 1919 ондоо 1958 ондо тэрэ СССР-эй болон хилийн саахи арадуудтай 79 хэлэн дээрэ 57 миллион хүнээр хэблэгдэнэн байба. Мүн М. И. Калининэй бэшынэ «Колхозно байгуулалта болон колхознигууд тухай» ном 126 дахин «Коммунист ёнойо хүмүүжүүлхэ тухай» ном 101 дахин 3—4 миллион хүнээр хэблэгдэнэнхэй. Эгэл мэтэ энэ манай парти арады гэрүүлшэдэй нэгэн гэжэ М. И. Калинин нэрлэдэг байгаа.

М. И. Калининэй музей соо табигдан угаа һонирхолтой экспонат энэ хүнэй гайхамшата ажал-ябуулга ард зонийгоо тухалда зоруулан үзэжэ жжэ баталан харуулна.

С. Бадмаев, Фотонь Ю. Никитинский

Подшипник бүтээдэг Минский заводой инженер В. И. Погодаевый лөхөһон тухсаң комбайн нэгэ минута соо 59 подшипник бүтээн гаргана. Туйлай түргөөр хүдэлдэг олоһожоруулагдан энэ машина долоон минут орлоо парти ажал бүтээдэг юм. Шинэ машина Москва СССР-эй Ардтай Ажакһын Туйаьалта харуулан Вьаставэ дээрэ табигданхай.

Башкирай промышленнаа предприятиеудай залуу уралан нарижуулагда комсомолой долоон жэлий фонддо 60 гаран миллион түхэрингэй нооёо оруула. Уралан нарижуулгын талаар компурсын болохо үедэ залуушууд 20 минга гаран дурадал оруулан байна, тэдэний дилэнхиш үйлдэбэридэ хэрэглэгдэ.

Томо панелүүднээ хабсаргадаг гэрэй материалнууды бүтээдэг цех түмэр бетон зүйлүүднэ гаргадаг Криспюрскийн хоёрдох заводто айналдага үгтэба. Тус цех жэлдэ 1200 гэр байрануудай хабсаргадамал зүйлүүднэ бүтээдэг болохо юм.

Холмом тэжээл буйлуулан гаргаха 15 завод болоң цехүүд Белоруссида байгуулагдаба. Эдэ заводуд байнга ондо арбан зүйлэй 300 минга гаран тоно холмом тэжээл буйлуулан гаргаба. Тугалнуудта, норноохонуудта, шубуудта эдүүдэхэ тухай тэжээл гаргадаг бололо. 60 минга тоно тэжээл витаминуудаар, элдэб үбүнүүднэ алаха зүйлүүдээр бэйжүүлгдэнхай. Холмом тэжээл буйлуулан гаргаха 100 шахуу агрегат колхозууд болон совхозуудта хүдэлнэ.

500 хүнэй багтаха харалгын залтай «Комсомолен» гэжэ кино-театр Саратовта нэгдэбэ. Тус голрооды Кировскэ районий залуушуу кинотеатр барилгада эдхишгүйгээр хабадаг гэжэ, коммунистическэ өсрөснин болон суббонтнигууды эмхидхэнэ.

Сталинградтай худоо ажакһын институттай «Горняк Поляна» гэжэ туршилал ажакһидань хуаладаг газар дээрнээ гектар бүриһөө 146 центнер кукурүзын ороо-

но, хүн эдэгтэ буурагтай 943 центнер ногоон энэ набага абган байна.

Медицискэ ам гаргадаг Кургантай завод трихотетиң гэжэ ехэ хүсэтэй препарат зохибоо. Энэ препарат кукурүзын, хлогонгой, алейной, мүн бусадны ургамалуудай гүрөөно үбүнүүднэ аргахада хэрэглэгдэхэ байна. Нимэ препарат орон соомнай түрүүшнээхэ байгуулагдаба.

Киргизин газар элдүүрилгын научно-испектолгын институттай Пржевальска селекционо станица Алтайга гэжэ хадын таниланда үржөмсэй сад ургуулжа байһан Далайн норганһа хоёр километр шахуу үндэртэ байгуулагдаһан энэ сад 800 гектар газарай таламай ээлжхэ байна. Энэ садай коллекционо участка 200 лынһан үржөмсэ ургуулагдаха юм.

Днепропетрийскдэхин цементын заводто хүсэ эхэтэй эрьелдэдэг хоёрдох цемэнтинь баригдажа дүүрөб. Энэ цемэнтинь 14-дэ түрүүшнээхэ туршагдаа.

Калинин городой номой хэблэл «Долоон жэлий хоёрдох жэлдэ» гэһэн гаршагтай брошюрунууды хэблэн гаргаба. Энэ брошюрунууд дотор түрүүшүүдэй дүй дүрлэл тухай хэблэгдэнэ. Ехэ бүтээһэнэйдэ «Пролетарский авангард» гэжэ фабрикын коллективэй ажалтай ажаалта тухай элдэ брошюрунуудай нэгэн соонь хэблэгдэнэ.

Белгородо областын колхозууд болон совхозуудай нийтын мал үбэй турса соо анхихэ кукурүзаар хүсэд хангаданхай. Убадһай турса соо малда эдүүлхын тула 17,5 миллион центнер кукурүзын сүлөөс дарагдаба. Эһинь үг-гөрөгшнэ жэлийхидэ орходоо хоёр дахин ехэ юм.

В. И. Лениний нэрэмжэтэ Волга дээрхи ГЭС шадар гэр байра барилгын комбинат байгуулагдажа байна. Тус предприятия 100 минга түрбэжөн метр талмайтай барилгын гэрнүүднэ хабсаргаха түмэр бетон зүйлүүднэ гаргаха юм.

Эмхидхэлэй, хүмүүжүүлгын хүдэлмэрин аша

III. ШЭНЭ ШЭНЖЭТЭЙ ХҮНҮҮДЫЕ ХҮМҮҮЖҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ
Коммунизм байгуулагы түргэдэхэ хэрэг совет хүнүүдэй үдэр бүрн шиндэхэ тодорхой асуудал болонхой. Үдэр бүхэмнай шэнэ шэнжэтэй ажалтай илалта асарна. Хото городуудай, худоо шотгатуудай хубилхайтай хамта хүнэй оюун бодол хубилалсанна. Шэнэ шэнжэтэй хүнүүднэ хүмүүжүүлхэн болбосоруулаха, ажалдаа коммунист ёноор хандаха хэрэгтэ партиин райком гол анхаралтаа табина.

Коммунистическэ ажалдай бригадын, ударингай нэрэ зэргын түлөө мүрьсөөн Кыятын аймагай бүхы ноугауудта үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Предприятия, совхоз болон колхозуудай 157 хүнүүдтэ нимэ нэрэ зэргэ олгогдоо. 1640 гэрнүүдтэй 40 ферма, бригада, участкауд энэ хүндэтэ нэрэ зэргын түлөө тэмсэжэ байһанхай. Нүу хаалин 32 фермын 28-нинь комсомолнууд-залуушуудай ферма юм. Мунөө үеийн энэ гайхамшатаа хүдэлхөө коммунистүүд, комсомолнууд ударидажа байдаг. Эдэ түрүүшүүдэй тусгаар хүндэтэ зонхууд биишү. Ажалтай нимэ баатарнууднэ мэдэхгүй хүн эндэ тухай хагүй. Эдэней ажал хүдэлмэри тухай газетнүүдтэй хуудһанда бэшгэдэнэ, радиогоор дамжуулагдана. Коммунистическэ мурьсөөндэ хабаадаһад залуу хүдэлмэршэдтэй ходо уулзадаг, ажаллаар һонирхолодог. Коммунистическэ ажалдай ударингууд — үйлдэбэринн түрүүшүүд гэгэдэжэ ябанан хүдэлхөө туһалдаг гуримтай. Мунөө үеийн ударингуудай туйлалты олонинтэй жэшээ болон дэлгэрүүлэхэ хүдэлмэри

үргэнөөр ябуулагдага байна.

Шэнэ шэнжэтэй хүнүүднэ хүмүүжүүлхэн болбосоруулаха хүдэлмэри саг сагта ябуулагдага бэйсэ, харин партиин райкомой олонинтын дунда ябуулдаг хүдэлмэрин тийришаггүй хүйс болонхой. Олонинтэ ажалшадны коммунизмын ёноо заншалтай болгохоор хүмүүжүүлхэ гэжэ оролдод. Тийхэдэ хүмүүжэл болбосо-ролой бүхы хүдэлмэрин түсэб боломжотойгоор табидаг юм. Жэшэни, ажахан хүтэлбэрлэгшэд болон бэйсэ эрдэм хургуулитай хүнүүдтэй дунда теоретическэ конференциуд үнгэргэдэг байна. «Партийна хүтэлбэрлэгшын шэнжэ шанар», «Лениний заабарини ёноор хүдэлхэ» гэгэн тэмээр нимэ конференциуд үнгэргэдэг. «КПСС-эй Устав—партийна ажабайдалай хуули мүн» гэгэн тэмээр Кыята городой коммунистуудтай теоретическэ конференци хэгдэнэй байгаа. «Ажал үйлдэбэрилдэ, ажабайдалдаа коммунист хүн ямар байха ёһотойб», «шэнэ юумэ шэнжэлхэ, ажалдаа ухаансар ёноор хандаха тухай» асуудалууд хэдэ хэдэн партиина организаациудта зүбшэн хэлсэгдэнэн байгаа. Энэней һүүлээр хүн бүхэн өөрнөгөө үүргэ, ажал хүдэлмэри тухайгаа, Эхэ оройнгоо, арадайнгаа үмэня ямар уялгатай байһанаа һайса шүүжэ, хаража үзэнэн байна.

Залуушууды коммунистическэ ёноор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэ һаңадаа табидаг. Городой, аймагай культурын байшангуудта, культбазаһада тухай тэмнүүдэр үдэ-шүнүүднэ үнгэргэдэг гуримтай. Жэшэни, «коммунизмын үелэ ажаһууаар бэлэн гүйш», «юундэ ажал хүдэлмэри гэгэнэ хүнэй ажабайдалдахи таһаршагүй хуби, эрибтэ болонхойб?», «хэн болохо дуратайб-

ши?», «эхэнэрнүүд, таанадай ажал ехэ аша үрэ асарна» гэхэ мэтын тэмээр нимэ үдэшнүүд хаа хаанагүй үнгэргэдэнэн байна.

Нимэ тухсай тэмэтэй үдэшнүүдтэ партийна, советскэ хүдэлмэрилэгшэднэ, габыята багшанарынь, худоо ажахан мэргэжэлтэдынь, мүрьсөөндэ түрүүлжэ ябанан хүнүүднэ хабалдуулда гуримтай. Энэ-шинэ эмхитэйгээр үнгэргэхын тула-да эртэнхэй һайса бэлэдэд юм. Эндэ хэлсэгдэхэ асуудалууды хүнүүдтэ үрид мэдээлэдг заншалтай. Тийхэдэ үгэ буяалаанай нимэ үдэшнүүд ехэ һонноор үнгэрэдг, хүмүүжүүлхэ удаханарыншынь ехэ байдаг юм.

Нэгэ үедэ «Пограничный» совхозой залуушуул салнигаа абанайн һүүлээр тэрэнэ «угаадаг» гуримтай болоһон байба. Энэ архидаа мэдэхэдэ комсомолой райком боло-люулаха хэмжээ абаха гэжэ шийдээ. Хүмүүжүүлгын хүдэлмэри шангал-хын тулада райкомой инструктор Данишев түрүүтэй хэдэн хүнүүд эндэ эльгэгдэнэн байгаа. Залуу хүдэлмэрилэгшэдтэй үнэн зүрхэн-һөө хөөрэлдэнэн, «абанан салнигаа зүбөөр гаргаашажа шадана гүт?» гэгэн асуудал комсомолуудтай сугла-дан дээрэ зүбшлэн байна. Хуушһан хүдэлмэриншэд, гэрэй эзэн эхэ-нэрнүүд, нөөсөлгын кассынхид энэ суглаан дээрэ үгэ хэлээ. Залуу хү-дэлмэриншэд олоһон салнигаа хай-шан гэжэ гаргаашаха тухай зүб-шэл заяха, ханамжа дуралдал ша-нана, ойндоо халуужа абаха һэн. Эндэ үгэ хэлэһэн олон залуушуул өнөөдүнгөө ажабайдал тухай, са-надаа ямар юумэ худалдажа аба-ха тухайгаа хөөрэлдэб. «100 грамм архи ямар хороо хүргэнэб?» гэгэн хөөрэлдөөн хоёрдох номерой авто-

транспортна контородо үнгэргэдг-хөөр бэлэдэжэ байна. Гадна го-родой парк соо, олонинтын ябадаг газарта, колхоз, совхозуудта элүүр энхээр ажаһууха тухай шогой пла-кадууд олооно гаргагдажа байдаг.

Промышленна предприятияудай, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй, колхознигуудай дунда хүмүүжүүл-гын хүдэлмэри илангаа ехээр ябуулагдадаг. Партиин райком, партийна эхин организаацинүүд энэ хүдэлмэрин олон янзаар ябууддаг заншалтай. Тухай тэмээр теорети-ческэ конференциүүд, суглаанууд үнгэргэдэдэг. Эдэней зармынь тоолоходо, нимэ: «социализмын, капитализмын үедэ хубин ба ни-тын зөөри гэгшэ ямараар ойлог-долог бэ?», «нигтын ажахын бэхи-жүүлхэ гэшэ колхознигуудай ажа-байдалы саашадан хайжаруулаха арга мүн», «партийн XXI сьезд дээрэ, КПСС-эй ЦК-гэй декабрын Пленум дээрэ хубин, нигтын хэрэг-ны зохиладуулаха тухай юнг гэжэ хэлэгдэнэб?» гэгэн асуудалуудаар нимэ конференци болон суглаанууд үнгэргэдэнэн байгаа. «Ажал хээгүй хүн — алга һууха», «мнини, манай» гэгэн тэмээр конференци үнгэргэ-хөөр бэлэдэжэжэ байһанхай.

Куйбышевэй нэрэмжэтэ колхоз-до нигтын ба хубин зөөри тухай» асуудалаар үнгэргэдэнэн экономи-ческа конференци ехэ һонирхолтой байга. Нимэ тухай хэдэн үгэ хэ-лэлтэй. Энэ конференци үнгэргэ-хынгөө урда тээ колхозой партбио-ро колхознигуудай хубин ажахан мал, гэр шадарай участка агитатор-нуудар тодохойлуулан байна. «Баяжан» колхознигууд нигтын ажахыда ямар тһа хүргэнэб, кол-хозой, гүрэнэй зүгһөө юу абаба, хүүгэдэй ясли, сад, медицина тухай халамжа гэхэ мэты дамжуулан гүр-рэнэй, колхозой зүгһөө ямар тһа-ламжа абабаб гэжэ мүн тооложо үзэгдэнэн байгаа. Иггэжэ бултынэ

бэлдэнэнэй һүүлээр манай партиин хараа шугамынь, нигтын ба хубин хэрэгы тааруулан зохиладуулаха тухай хүндэ ойгуулуухын тулада агита-торнууды колхознигой бүлэ бүхэндэ эльгэгээ. Зарим агитаторнууд, жэшэни, хүчэр Н. Бурдуковский, С. Абросимова, Н. Сивова болон бу-сад 10—12 дахин хөөрэлдөө хэлэн байба.

Энэ конференцидэ элдхэл хэлэ-хын колхозой шалгалтын комисси-нын түрүүлгшэ, коммунист Г. Ф. Колодиндо даалгаданай байгаа. Хубингаа ажахын ехэ болгоһон зарим колхознигууд нигтын ажал-да муртэй хабаадангүй гэжэ бодо-то баримта дээрнээ элдхэлшэ харуулаба.

1959 ондо абтанан центнер тарая-най өөрнө үнэ 24 түхүргэй 37 мун-гэтэ болоо, кукурүзын һайн ургаса абтаа. Колхозой суута гахайшан Н. С. Новоселов аймаг дотороо эгзэн хымда маха абадаг байба. Кило-грамм мяханы өөрнө үнэ 3 түхэр-гэй 16 мунгэтэ болоо. Мүн колхоз-до абтанан литр һүн бүхэн 96 мун-гэтэ болоһон байба. Гэбшэ үзгышы үсмсын ажахы нимэ хымдаар эдэ-хоолой зүйл абаха шадхагүй бай-һанин мэдээтэй гэжэ элдхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ.

Колхознигуудай хамтын суглаан татажа, худоо ажахан артелиин Уставай зарим статьянууды хубилга-ха, хубин ажахын хороохо тухай зүбшэн хэлсэхэ гэжэ энэ конференци колхозой правленидэ дурад-ханай байна. Энэней һүүлээр колхозой коммунистууд, агитатор-нууд, худоо ажахан мэргэжэлтэ колхознигуудай хамтын суглаанда бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулжа эхилэб.

Колхознигуудай хамтын суглаан ехэ һонноор үнгэрэн байна. Ажахан артелиин Устав бүүдүүлгээр эблэнэ, хубингаа ажахын ехэ болгоно.

ИМАЛАА НАЙСА ШАХАБАЛ, МЯХА ЕХЭЭР АБАХАТ

Энэ жэлд Ирина Багужева гансаараа 60 гаран тугал түлжүүлж, колхоз-аагаа. Мүнөө энэ басаган 26 толгой нарай тугал харуулажа, тус бүр-нүүрийн сүүдхэдээ 700—800 граммээр нэмээнэ. Зураг дээр: залуу Ирина Багужева.

Долоон жэлэй хоёрдохи жэлдэ Сэлэнгын аймагай XX парт-сээдын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд нёдондойхидо орходоо гүрэндөө 2,6 дахин ехэ мяха худалдаха уялга абаа нэн. Мүнөө эндэхид хэлэнхэн үгэдөө хүржэ байна. Илангаяа намар, үбэлэй сагта эбэртэ бодо мал олоор шахажа, хайнаар түлжүү-лээд, үхэрэй тарган мяха элбэг ехээр абаха талаар эрхим ам-жалта туйланхай. Энэ хуудананда тус артелиин малшадай дүй дүршэл тухай тобиохоноор хэлэгдэнэ.

Шэнэ аргаар түлжүүлнэбди

Нарай мал—тугал, хурьган, пор-шоонходошые түрүүшын 3—4 нарын туршада илангаяа ехэ харуулан хэрэгтэй гэшэ. Жэжээн, баганаа хойшо ёһотой найн харууна, тэ-жээлдэ байнан тугал лэ саашадаа-ашые түргэн томо болосотой, тобир сула бөэтэй мал болодог бшуу. Би колхоздоо хоёрдохи жэлээ ту-галшанаар хүдэлнэб. Артельнай энэ жэлдэ түрүүшынхээ тугалнуудые үнээдтэ олоор табяад, заядажа түл-жүүлдэг болоо. Энэ түрүү аргын алишые талаараа ашаг үрэ ехэтэй, үлүү найн байнание тус гүүртэдэ хүдэлжэ зуураа ойлгожо абааб. Манай гүүртынхид 73 тугал 36 үнээндэ заядажа түлжүүлнэ. Үнгэр-эгшэ сентябрь, октябрь харанууд-та тугалнууднай тус бүридөө шэг-нүүрээ сүүдхэдээ дунда ээргээр 850—880 граммээр нэмээгээ. Жэ-лэй эхиннээ хойшо ушөө 40 гаран тугал үнээдтэ заядажа, 5—6 нара-тайдань найнаар түлжүүлжэ, томо болгохо малай гүүртэдэ тушаагаа-бди. Тэдэмнай тус тустай 130—150 килограмм, зариманинь 180 гаран килограмм татаһан байна.

Хоёрдохор, энээнэй ашаар ту-галнуудай гаргалжа ушар сүм усад-хадана. Юуб гэхэдэ, тугалнуудые гараар тэжээлдэ тэдэндэ ехэн-хилээ муухай болошоон, элдэб ха-луун, хүйтэн хүн үлгаладана ха юм. Тингээжэ шэнэ түрүү арга зүбөөр хэрэглэнэй ашаар манай брига-дынхид бүхы абтаһан тугалнуудыа нэгшые гарза хурлодоггүй, хайнаар түлжүүлжэ байна. Б. Эрдынеев, 2-дохн комплексно бригадын тугалшан.

Тугалнуудые үнээдтэ заядажа түлжүүлхын тула гол түлэб дундуур нүтэй, хатуу, үсөөн хүхэтэй үнээдые суглуулжа, тэдэнэй тус бүридэ 2—2 тугал табяад, заяда-лдбди. Тинхэдээ нэгэ үнээ хүхэлэг тугалнууд хоногоороо, бэеынгээ шэгнүүрээр адлирхүү байха ёһотой. Тэдэннээ түрүүшын 4—5 хоногто өөһэдэйн түрэн хэын үураг хаа-жа эдуюлдэгбди. Уданы тугалнууд-дэ заядаха эхэдэн дахдаахын ту-ла ехэн оролодог хэрэгтэй. Тү-рүүшын арбаад хоногто бэрхэтэйхэн байгаад, саашадаа ямаршые мүү зантай үнээ шэнэ тугалнуудтаа мээхэй болодог, дадаад. Манай гүүртынхид тугалнуудтаа нарайшаг байхадань үдэртөө 4—5 дахин эхэ-дэнэ табижа заядаад, саашадаа үдэрэй 3 хүхүүлдэг юм. — Тугалнуудые бүхэли сүүдхэ соо эхэтэйн ябуулхад яаха юм,— гэжэ зарим малшад хэлсэдэг. Тэд энэниие зүб гэхын аргагүй. Яахадааб гэхэдэ, тугалнууд үнээд-тээ ходо байхадаа, тэдэнээ хүхэ-

МАЛШАДНАЙ ХЭЛЭЭН ҮГЭДӨӨ ХҮРЭНЭ

Үргэн уужам Ноёхон нютатта тубхинэнэн манай колхозойхид до-могто долоон жэлэй хоёрдохи жэл-дэ гүрэндөө нёдондойхидо орхо-доо 2,6 дахин ехэ гэхэ гү, али хам-та 4300 центнер, тэрэ тоодо 1852 центнер үхэрэй мяха худалдаха уял-га жэлэй эхиндэ абаа нэн. Энэ уялгамнай мүнөө хэр зэргэ дүүргэгдэжэ байна гэшээб. Үнгэрэн 10 нарын туршада ар-тельная гүрэндөө хамта 3,2 мянган центнер мяха, тэрэ тоодо 1500 цент-нер үхэрэй мяха худалдаа. Мүнөө фермэ, гүүртэ, отарануудтаманй нил-ээд олон толгой эбэртэ бодо мал, хони ямаад шахагдажа байнхай. Тэдэнээ найса таргалуулаад, но-ябрь, декабрь нарын түрүүшын ха-хадта тушаахадби. Мүн гэшүүдэйнг-гээ хубинн ажахынууднаа 300 га-ран мал худалдажа абаад, шахажа эхилэнхэйбди. Тингээжэ гүрэндэ мя-ха худалдаха социалистическэ уял-гаяа партиянта ЦК-гэй декабриин Пленумэй нээгдэхэ үдэр бологор сүм дүүргэхэ зорилго табиһанди.

хэдээ дунда ээргээр 600—650 граммээр, зарим харануудта 700—800 граммээр нэмээһэн байха юм. Тинхэдэ түрүү бэрхэ малшаднай бү-ришые найн амжалта туйлаа. Жэ-шээтбэд, малшан, коммунист Бим-ба Цыденов шахамал үхэрнүү-дэйнгээ шэгнүүрээ үбэлэй нара-нуудта тус бүридэнэ сүүдхэдээ 900—950 граммээр нэмээжэ шадаа. Мүн Дугар Бадмашыренов, Лхам-жап Лхасарунов болон бусад мал-шад хаража байнан бурүү, хашара-гудайнгаа шэгнүүрээ нилээд ехээр нэмээжэ, найсахан таргалуулаа. 1960 оной үбэлжэлгын үелэ кол-хоздомнай шахан таргалуулха, най-наар түлжүүлжэ малай гүүртэнүүд-тэ хамтадаа 556 толгой бурүү, ха-шараг харуунаагадажа, тэдэннээ бүхыдөө 163,4 мянган түхэригэй хэмжээний тэжээл гаргалдаа. Тэдэ малнуудайнгаа 379-ынь най-са шахаад, үүсгэлжэ, гүрэндээ 1200 центнер үхэрэй тарган мяха худалдаад, бүхыдөө 500 мянга ша-хуу түхэригэй олоо дохол оруул-бди. Тэрэннээ үбхэ, тэжээлэйнь сэн, малшадай гжалай түлөөнэ бо-лон бусад гаргышынь хаяад байха-д, гансахан намар, үбэлэй сагта малаа найнаар түлжүүлнэ, шаха-нанай ашаар артельная аяр 292,5 мянган түхэригэй сээр олоо оруу-лаа бшуу. Тинхэдэ түрүү малшан хүхэр Цыденов өөрынгөө оролодо-ото ажалаараа артелнээ гансаа-ран 140 гаран мянган түхэригэй сэ-бэр олоо орууланхай. Энээн дээрнээ харахада хүйтэ-нэй сагта бурүү, хашарагудые найнаар эдээлүүлжэ, харууналжа, шахаха, түлжүүлжэ али тухай ехэ ашаг олзотой байнанинь элитэ. Мүнөө үбнэ тэжээл зүбөөр гарга-шалжа, үхэр малаа үбэлэй сагта найнаар, түргөөр шахажа, томо болгоод, гүрэндэ худалдаһанаймнай ашаар колхоздо абтаһан мяханай өөршын үе сөншые урданайхнаа һу-раггүй химдараа. Жэжээлдэ, 2—3 жэлэй урда тээ манайда центнер үхэрэй мяханай өөршын үе сэн 2 мянга шахуу түхэригтэ байбал, энэ жэлдэ тэрэмнай 880 түхэригтэ бо-лоһон байна. Мүнөө колхоздо 230 гаран шаха-мал, 457 толгой томо болгодохо, бурүү, хашарагуд 4 гүүртэнүүдтэ илгагдаад, найн харууна, тэжээлдэ табиһанди.

ТУГАЛАА ТОРДОЖО, БУРУУГАА БОРДОНОБДИ

Янгинама хүйтэнэй, хаба-тнуу сагай үнгэрөөд байхадаа хойшо бурят зоной дунда хэлсэдэг гэшэ: Түрүүнай булшантай, да-алантай ондо оробо, найн олоо. Мүнөө энэ ехэ удхатай байха шарын тугал бурүү, уна-ганай найн ондо оробол, бэ-ло малда ханаа зоболтогүй тингээшые жэжэ бурүү үб-дэйндэ ехэ муудажэ, «бор-» үрээ бохиножо» ондо оробол, ашаашы ёһоор өөдөлдөггүй ийннэ элитэ. Харин мүнөө түрүүнүүдые гансашы бул-шан болгохо бэшэ, мүн намар, тус сагта тэдэннэ шадаал хаа, найнаар түлжүүлжэ, түргэн болгохо зорилго табиһанди. Нёдондо намар 5—6 наратай тугалнуудые тушаажа абаа түрүүн абахадани тэдэнэр үридөө 140—150 хүрэтэр кило-татаһан байна. Октябрь найн хойшо бурүүнуудта дулаан шаны оруулаад, үбэлэйнь ра-иор эдээлүүлжэ эхилээ нэм. Дие бултны томо, жэжээрнэ хэдэн бүлэг болгоод, амяар найн эдээлүүлдэгбди. Хэнэй-гэдээхээр хүрэг соо байһан мал түрээ булта тон али нэмээдэг-гүй юм. Зариманайнгаа түргэн болгохо таргалхада, нүгөөдү-ёһоор өөдөлдөггүй. Тэрэниие хүрэгнөө илгаша, хайнаар түлхэ, тордохо хэрэгтэй. Гад-на мал бээрэг, хүйтэндэ хал-хэдээ даараха, зүдэрхээ хэ-

надаг. Тинмэнээ бидэ бурүүнуудта типовой бэшшые хаа, найса ду-лаалһан байрада байлгаша, үдэ-рын нэмэри газарта түхээрнэн хо-рб соо эдээлүүлдэгбди. Үбэлэй на-рануудта рационной ёһоор бурүү бү-хэндэ 4 килограмм үбхэ, 5 кило-грамм зелёнка, 2 килограмм таряа талханай зүйл, 5—6 килограмм овёсой холоомо эдуюлжэ гараа нэм. Бурүүнуудай олонхын үдэрэй 3 дахин туужа үһалаад, зарим му-нуудтань үһа бүлээдхэжэ үгэдэг байгааби. Илангаяа залуу малай эдүмэр хомхой байхын тула тэдэн-дэ даһна, минеральна тэжээл найса үгэхэ хэрэгтэй. Би малдаа үбхэ тэ-жээлын үрүүлэн гэшүүдэнгүй, хобто кормуикада жэжэ, үлэһэн хогнын наришаар суглуулаад, шэ-нэ үбхэ, холоомотой холижо дахин эдуюлдэгбди. Гадна малай эдээлхэ, үһалха тогтомод саг хэмые нари-наар сахиха хэрэгтэй. Тингээжэ үнгэрэгшэ үбэлдэ бур-үүнуудай тус бүрин шэгнүүрээ сүүдхэдээ 700—750 үлүүтэй грам-маар нэмээжэ, 12 наратайдань 230—250 килограмм шэгнүүртэй болгохо тушаагааби. Мүнөө баһа 109 бурүүнуудые ту-шаажа абаад, харууһалнаб. Сен-тябрь, октябрь соо тэдэннэ тус бү-ридөө шэгнүүрээ сүүдхэдээ 1030 граммээр нэмээгээ. Үбэлэй нара-нуудта тэдэннэгээ шэгнүүрээ үдэртөө 700—800 граммнаа дошо бэшээр нэмээхэ зорилготой. Л. Лхасарунов, колхозой 2-дохн комплексно бригадын бурүүшан.

АРЮУХАН СЭДЬХЭЛТЭЙ АЖАЛША ХҮВҮҮШ

НАМАРАЙ түл нарын наратай сал-маг нэгэ үдэр Ноёхоний центрнээ гараад, Согоотын хүндые үгсөөбди. Ааргын хоёр тэгерүү намжышэ хотогор уужам тала, гүбөөнүүдэй ургамал ногоон хадгара-нан шараалд, үлэ мэдэг алта түрхижэр-хилэндэл халууна. ...Хурдан машинын түргэндэ уданшы-гүй Согоото нутаг хүржэ эрэгдэб. Энэ шэнэхэн холоомоор хушаад, дээрнээн модоний шалбүүнэ ехээр хаяжа даруулан хашаа соо гуршаад гара наһанай хүдэлмэ-ришэ хүдэр янзын бөөгэй хүн малай ар-гал шаха арилгажа, тэрэнэ хооробтой тэргэдэ ашажа байба. Мүн байрын ха-жуугаархы хушааг хорб соогур лохи-дор сомоһон үбхэ, зелёнка, холоомо, мүн оболонхой ороһо таряанышые ехэ харагда-на. — Эмэл даа, алдаршаһан, магтууһан эрхим түрүү манай малшан Бимба Цыде-нов бөөрөө,— гэжэ колхозой түрүүлгын орлогшо П. Ц. Хайдапов энэ нүхэрые бид-энтай, танилсуулаа. — Бимбанин өөршөө харадаг шаха-малнуудые тус бүридэнэ 323 килограмм шэгнүүртэй, эрчим тарган болгожо гүрэн-дэ тушаагаад, октябрийн тэнгээр элэ 134 хашарагудые даажа абаа юм. Үбэлэй на-рануудта тэдэннэгээ шэгнүүрээ сүүдхэ-дээ 850—900 граммээр нэмээгээ, зарим-ынь 300 килограмм шэгнүүртэй бол-годо, декабрь соо гүрэндэ тушааха зорил-готой,— гэжэ нүхэр Хайдапов тайларил-на. — Нигэдэ ноябрь, декабрийн түрүү-шын халхадта элэ малда шэмэтэй найн та-жээл ехээр эдуюлаад, түргөнөөр шахажа, шэгнүүрнэ сүүдхэдээ 900—950 грам-маар нэмээгээд байбал, нара, нара халад-со заримынь гүрэндэ худалдажаар болохо албаа. Мүнөөшые томо, таргануудын тус тустаа 2,5 центнер татагад болонхой,— гэжэ Бимба Цыденов хэлэнэ.

нирхолошые байба. Бүри бага бадлар наһандаа эхэ, ёсэгынгаа мал дээрэ хүдэл-хэдэн, тэдэнээ дахжа, ажалай түрүүшын амта таяа. Тингээд 1948 ондо Ф30-гэй һургуули дүүргэд, республикадаа «хара-алта»—шулуу нуурнэ элбэгээр үгэдэг Галуута-Нуурай шахтада хүдэлжэ, нава-лоотбойч, прохочид, бүхэлгэш гэхэ мэтэ мэргэжэлнүүдые шудалаад, орб на-рин, аюулайшые амал хэжэ үзөө. Уданы колхоздо хүдэлхөөр шийлээд, Цырен-Дол-гор нүхэртээ салгөө Ноёхон нутаг ер-жэ, тубхиннэ бэлэй. Ерайнар өөрынгөө найн дураараа наһаншан болгожо хүдэлөөд, зарим хүн зоние гайхуулаашые үзөө. — Энэ Бимба «бүхэ һүхэ, бүдүүн мун-са» барихаар шийраг хүн аад, «хамгадэй хэхэ ажалда» орожо, наһаншан болоходоо үйбэ гээшэб,— гэжэ ябажа зариманай гайлхэхэдэ, ажал найн мэдэх нүгөөдүү-лын ингэжэ хэлсэдэг байба: — Болгытла даа. Арба-хори үнээ үлэ-рэй 3—4 нааха гэшэ амархан хэрэг бэ-ше, Бимбатнай хүнгэн, найн олзотой ажал бөдөрөөд гүйхэгүй, худалмэрийн хүндэн хаанаб гээд лэ зүдхэжэ ябаха зоригтойд хүүбүн байна даа. Нээрэшые зоний хэлсээшэ тон зүб бай-гаа. 1957 ондо нүхэр Цыденов колхоз-ойнгоо үүдэртэ малай фермадэ хүдэлхэ-дөө үнээ бүриһөө 3700 литр һү хаажэ, аймаг соогоо түрүү нуури эээлээ нэн. Үнэхөөрөө ямаршы ажал хүдэлмэриһөө тунхарихагүй, хамтын хэрэгтэй түлөө хүсэ шадалаа гамангүй ябадаг, арюун найнхан сэдьхэлтэй ажалша хүн нимал байха ёһо-той ха юм. МАЛАЙ ТАРГАН—ХАРУУНАЙ ХҮСЭН Үбэл, зунгүй үхэр малайнгаа шэгнүү-рны ехээр нэмээжэ таргалуулаг өөрынгөө дүй түршэл тухай хөөрөжэ угхашыне Бим-ба Дашевичые гүйбэбди. — Юушые тинмэ ехэ дүршэл байхаб даа. Юрэдөө үбэлэй сагта шахамал үхэр-тэ шэмэтэй найн тажээл шадаал хаа, ехээр эдуюнжэ хэрэгтэй. Манда гол түлэб үбхэ, зелёнка, ороһо тарянай зүйнөө бэршэ ондоо тэжээл үгэдэггүй. Тинмэнээ заримдаа «садахда сагаан хурганай һүүл муухай болоо» гэдэгтэл манай нэгэ тажээлдэ бүхөөд эдихэдэ шархуу боло-дог. Тинхэдэн тэдэндэ үбхэ, зелёнкынь һалгүүлжэ, ороһо таряаны тээрмэдүүдээд, даһнатар үбүндэ худжаа эдуюлаад тур-шадэбди. Харин силос, элдэб корнелпел га-ха мэтэ байбал, ёһоор хааб даа,— гэжэ нү-хэр Цыденов үгээ үргэлжэлүүнэ: — Үбэлдөшые шахамалнуудые ходо хаажа байнгүй, үдэрэй игабаридэ 2—3 час соо таряа, зелёнкын нуурида, найн хадгатай газарта адуулжа һонирхуулагдаби. — Хүхэ ногооной үдешые үхэр малые зүбөөр, шадамараар адуулха баһал онол арга байгаа ёһотой,— гэжэ үгэ залгуула-данай.

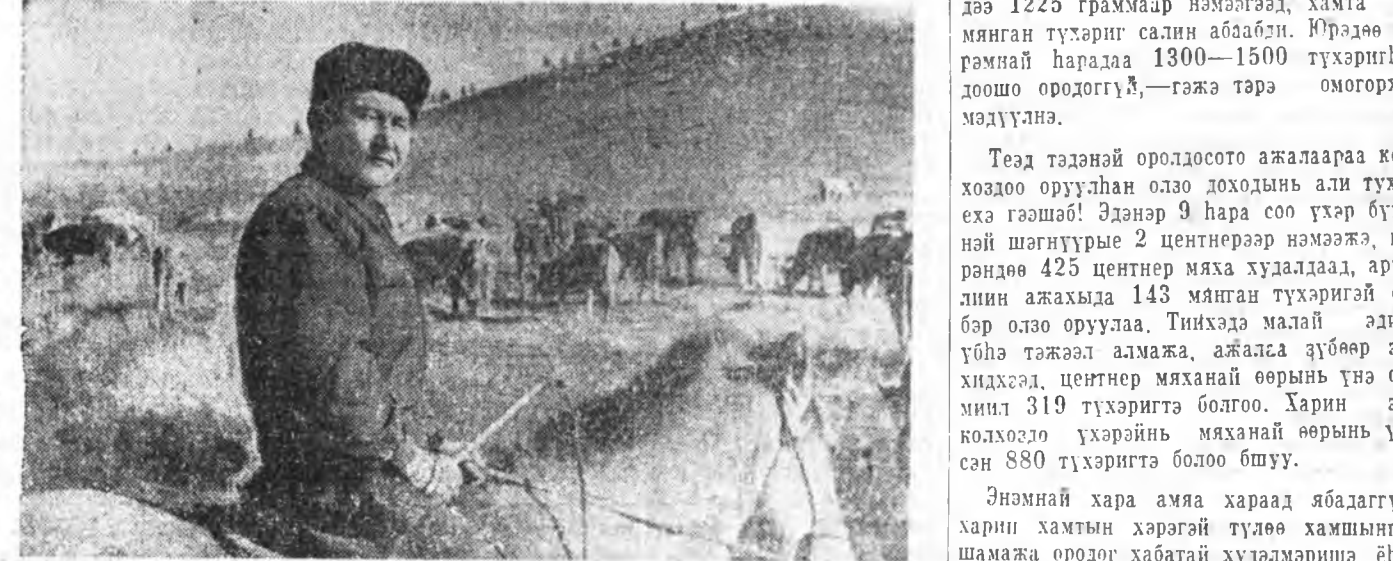
— Бага зэргэ байха. Тэд гансал орол-долгын хүсэн гэшэ. Шахамалнуудые ша-даал хаа, үгэдөөр эрга, үдэш орой боло-гор адуулжа, аргатай хаан, һүнишые бэл-шээбэл найн. Малые илангаяа хабар, на-марын болгоомжотойгоор адуулжа хэрэг-тэй. Яахадааб гэхэдэ, хабар хүхэ ногоондоо үшөөл малай хүсэд садахар болоогүй ба-ха үдэ тэдэндэ үбхэ тажээл, илангаяа ороһо тарянай зүйл найса эдуюлзгүйгүи хаа, хүсэ шадалаа татажа болохо бшуу. Тингээшые үхэр түрүүшын ногоо үлүү-тэс ехээр эдибэл, дотороо хүдэлжэ, шаша-дэг. Энэниие хараада абаан, түрүүшөөр малаа хадгана байса адуулаад, дадуу-лаар хүхэ ногоондоо гаргадагби... Энэхид малаа бэлшээрнэн таргахын-гаа урда ветеринар, зоотехникта нэгэ нэг-ээр харуулжа, таруулаад, гууришые аб-хуулжа, өбөр, түрүүшые тайруулаг юм. «МАЛ ХАРАХА—АМА ТСОГОДОХО»... «Гар хүдэлөө хаа, аман худалха» гэгээт-дэ, хааншые хобатай найнаар худалһан хүн лэ олзотой омогтой байдаг ха юм даа. Жэжээн, байгша ондо Бимба Цыденовай бүхэ үнгэрэн 10 нарын дүнгөөр хамта 30 шадуу мянган түхэриг салин абанхай. Энэ-дэ мал бүхэний шэгнүүрнэ 1 килограм-маар нэмээхэлэ 150 мунган гэхэ гү, али нэгэ центнер түлөө 150 түхэриг үтгэнэ. — Бидэ Цырен-Долгортөө энэ зун-даа 102 толгой адуулаад, тэдэннэгээ тус бүрин шэгнүүрны август соо сүүдхэ-дээ 1225 граммээр нэмээгээд, хамта 4 мянган түхэриг салин абанхай. Юрэдөө та-рэмнай харадаа 1300—1500 түхэригөө дошо ородоггүй,— гэжэ тэрэ омогорхон мэдүүлэнэ. Тэд тэдэнэй оролдосо ажалаараа кол-хоздоо орууһан олоо доходын али тухай ехэ гэшээб! Эдэнэр 9 нара соо үхэр бүхэ-ний шэгнүүрнэ 2 центнерээр нэмээжэ, гү-рэндөө 425 центнер мяха худалдаад, арте-лин ажахыда 143 мянган түхэригэй са-бар олоо оруулаа, Тинхэдэ малай эдихэ үбхэ тажээл алмажа, ажалса зүбөөр эх-илхэдэ, центнер мяханай өөршын үе сэн милл 319 түхэригтэ болгоо. Харин энэ колхоздо үхэрнэй мяханай өөршын үе сэн 880 түхэригтэ болоо бшуу. Энэмнай хара аман хараад ябадаггүй, харин хамтын хэрэгтэй түлөө хамшынгаа шамажа ородог хабатай худалмэришэ, ёһо-той коммунист хүн ха юм. М. Намжилев.

Бэлшээрээ зүбөөр ашаглаха

Мунуу Ноёхон но-ябрь тээ-урдагад Сүхэ, хоёрой эрвэ зүб-ургаса ногоо сибшалан, бэл-нэ газар яһала юм. Мүнөө таряалан, бэлшээрнэн-зарые жэлэй дүр-тэй зүбөөр хэ-нэ адууна малдаа шэмэтэ тожээл хэ хаа ехээр бэ-лэ дулаанай саг-шаны найнаар ашаа ашаг эмь-лид дээшэ үүлхэ манай нангин то болонго. Мүнөө хашарагудые шахан, бэлшээн адуулжа зорилгын-гад байхада, нарын газарые хэрэглэхын тү-рэхэдэ оролдогто байба. Энэ залуу малые түр-дэ гүүртэнүүдые эхэдээ тэндэх ирнэ газарай шын ургаса, үные шэ абасажэ, ма-лоо бүридхэдэг-шээлхэдэ, хаг-ношо хайнтай тала газарта адаг гүүртэдэ 150 хүрэтэр тол-м, үтгэнэ. Ой мо-

до, бургааһатай. уй-таншад газартай хаань. 75—100 хүрэтэр мал нэгэ гүүртэдэ байга-дагга. Хэвэшые нэгэ газарта хэдээл хаа, гоошигч мал байла-гудэ тэдэндэ хүнгэ-үһа, ногоондоо хүртэ-тэй байдаг бшуу. Тин-бөшые бэлшээрнэн үе-дэ хашараг, бурүүнууд шөгнүүрээ сүүдхэдээ 1 килограммаар нэмээхэ-дээ тала газарта үдэр-төө тус бүридөө 25—30 килограмм хүрэтэр ногоо эдихэ ёһотой. Харин добо газарта бэлшэхэдэ нэгэ магда 30—35 килограмм но-гоон хэрэгтэй. Энэ-нине харада абажэ, бэлшээн таргалуулха, найнаар түлжүүлжэ бу-руу, хашарагудайнгаа гүүртэнүүдые зундаа, үбэлдөө Царам, Согоо-то гэжэ үбхэ ногоо-гоор элбэг бэлшээр-тэй газарта байлгада-бди. Тинхэдэ хүйтэнэй сагта залуу малые түр-гэн томо болгожо, тар-галуулхын тулада үб-хэ тажээл ехээр эдуюлжэ хэрэгтэй байнанин хэндэ-шые мэдээжэ. Энэ та-лаар манай колхоз малдаа элдэб янзын тажээл элбэг ехээр үб-эрэх жэлдэ сабша-лан, бэлшээрнэгээ ургаса дээшлүүлхэнэ гадна, нукуруза болон тэжээлэй бусад урга-малнуудые ехээр тари-жа, шээлээ силос гансашы наалин үнээдтэ эдуюлжэ бэшэ, мүн залуу малда горь-тойгоор үгэдэг болохо зорилготойбди. Н. Тугутава, 1-дахн комплексно бригадын зоотехник.

Эрэх жэлдэ сабша-лан, бэлшээрнэгээ ургаса дээшлүүлхэнэ гадна, нукуруза болон тэжээлэй бусад урга-малнуудые ехээр тари-жа, шээлээ силос гансашы наалин үнээдтэ эдуюлжэ бэшэ, мүн залуу малда горь-тойгоор үгэдэг болохо зорилготойбди. Н. Тугутава, 1-дахн комплексно бригадын зоотехник.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бэрхэ малшан Бимба Цыденов шахамалнуудай үдэ-лбана.

Элдэб ноинин ХОЛЫН АЙЛШАД МАНАЙДА ЕРЭЭ

Арбаад гаран хоногой урда тээ «Владивосток — Челябинск» гэнэ поездоор Номгон далай дээр алба хэдэг арбаад гаран морягууд манай республикада айлшаар ерэнэ юм. Орденто Бурядаймнай комсомолшууд хэр угнаа хойшо Номгон далайн уһан доогуур ябадаг нэгэ онгосоод алба хэгшэдтэй танилсажа, бэшэг тамга абалсадаг, бэе бээдэ айлшалалсадаг заншалтай болоһон юм. Жэлнээ жэлдэ энэ хани барисаанинь үргэжэ байдаг. Энэ зүн Далайн-Сэрэгэй Флодой найндэртэй дашарамдуулан республикымнай комсомолшууд болон залуушүүл эдэнэртэй айлшалажа ерэнэ байха. Мүнөө эдэнэрнай манийдаа—Улан-Удэ айлшалажа ерэнэ. Айлшалай делегацие гурбадахи рангын капитан Александр Петрович Винокуров хүтэлбэрилнэ. Айлшалажа ерэнэ морягуудай намтартай танилсахада, эдэнэрнай будаада сэрэгэй албанда ошохоно урид техникум гү, али дунда хургуули дүүргэнэ байна. Холын айлшад ерэнэ үдэрнөө эхилээд Улан-Удэ хотын предприятия, республикын колхоз, совхозуудаар, мүн хургуулинуудаар ябажа, ажалша малшадай, худалмэрншээдэй, хурагшадай ажабайдал, ажаһуудалтай танилсана. Өөһэд өөһэдынь хэдэг хуралсал тухай тэдэнэр хөөрөжэ үгэнэ. Эдэнэрнай Сэлэнгын аймагай Шахтын дунда хургуулида хаяхан айлшаар ерэжэ, хурагшадтай хөөрэлдэнэ, сэнгэнэ байна. Хүндэтэ айлшаднай тэндэнэ бусажа ерэнэ үдэртэ Железнодорожно районий 65-дах дунда хургуулида айлшалаа юм...

...Углөөгүүр хэн. «Манайда морягууд айлшаар ерэнэ» гэнэ хураг сүү хурагшадтай дунда тэрэ дари тарашаба. Хурагшадтай айлшалаа угтааар бэе бээ эрнээ үрэдээгүй байтар, хаб харахан хубсаһатай, нэгэ адлихан зүхэтэй айлшадны хүрэгжэ ерэнэ байха.

...Хургуулин духовой оркестр угтамжын марш наадажа, сугларашадтай доосоо бүришые хаа, сэнгүү, гоё болгоно. Баяр ёһололой уулзалга дээрэ айлшадтай түлөөлгөшэ—ахалажа лейтенант Тимофеев өөһэдынь хэдэг, хуралсал тухай богонихоноор хөөрөжэ,

хурагшадые танилсуудба. Һүүлээрн айлшад класс классаар таража, хурагшадтай хөөрэлдэжэ, тэдэнэрые эхэтэ һонирхуудлаа. Илангаяа хоёрдохы статьягай старшина Иван Ковалевые хурагшад тойрошонхой, элдэб язын ноинин асуудалнуудые хураана.

— Нээрээшые, далай гэшэмнай ямар юм, уһанай хэды бэлтэй байхада тамархаяа болдог гэшэбта,— гэлдэжэ байгаад хурагшад ээлжээ ээлжээгээр асууна.

— Далай, ноинин даа. Абаһаар харахадашин минн нэмжыгээд, тэнгэритэй нинлээд байһан шэнгээр ногоорон үзэгдэдэг юм. Тийхэдэ манай алба хэдэг онгосо уһанай хэдышые эхэ долгитой байгаашые хаан, тамаралгада гарадаг,— гэжэ нүхэр Ковалев хариусана.

65-дах хургуулин хурагшад айлшадтайнгаа мордоходо хургуулингаа ажабайдалые зураглан харуулан альбом бэлдлээ. Айлшадны—хурагшадтай үе наһандаашые мартахагүй бэлэг—Агууехэ дайнай жэлүүдтэ Эхэ оройнойгоо түлөө ами наһаяа хайрлангүй тэмсээн вһан доогуур ябадаг онгосын баатарнуудые харуулан выставкэ үгөө юм.

Мүнөө хүндэтэ айлшаднай республикын колхоз, совхозуудаар, нинслэй хотымнай предприятия, хургуулинуудаар ябажа, ажабайдалтайн танилсажа үргэлжэлхөөр.

Т. Бадманн,
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Иван Ковалев хурагшадтай дунда.

Д. Капустинай фото.

ЭРХИМУҮДЭЙ НЭГЭН

Долгоржап Дашинимаева Мужаршэбэрэй аймагай «Эрдэм» совхозой худалмэрншээдэй дунда хүндэтэй дээрэ тоологдолог. Яахадгаб гэхэдэ, Долгоржап Бом нютагта наймаалагшаар ажаллаха зуураа, худалдан абагшадтайнгаа эрилдэдэ найнаар хандадаг, тэлэйнгээ захишые саг соонь дүүргэһын түлөө оролдолог юм. Ямаршые сагта тус магазинда ороо хаатнай эндэ ходоодоо ариг сээр, эд бараанинь таг дээгүүрээ аятай зохилоор табатай байха. Нүхэр Дашинимаева худалдаа наймаагаа найнаар ябуулхатайа хамта ажаллаһаа худөө ажыхы продукт ехээр худалдажа абахы оролдог. Эдэ бүгэдынь ашаар нара, квартал бүри түсөөбөө үрүүлэн дүүргэнэ. Жэшээн, үнэрүртүгшэ октябрэ нарада тэрэ хараалагдан түсөөбөө үлүүлэн дүүргэнэ юм. Габшагай шуранаар ажалладаг Долгор Дашинимаевагай үбсүүн дээрнэ мүнөө «Советскэ» худалдаа наймаанай отличник» гэһин значок толорон харагдадаг.

Тэршэлэн совхозой автолавкада наймаалагшаар ажаллагша Дашима Арьянова үнэн сэхэ ажаллаара баһал суурхуулжа ябадаг. Тэрэ совхозойнгоо 40 гаран гүүртэ, отарануудаар талгалгарягай ябажа, малшад, хонишодтоо хэрэгтэй эд бараа асаржа наймаалхындаа хажуугаар, тэдэнэрнээ захи хабжа, удаадахи ерэлнээ асаржа үгэдэг заншалтай. Нэгэтэ хонишон Дашинима Будаев диван, М. Ричинов гардероб, хонишон Гарма Мануев, хаалишан Мария Цыренжапова гэгшэд өбөдой машина асархынь захиһан байгаа. Дашима Арьянова тэдэнэргээ захишые долоон хоногой туршдаа дүүргэнэ юм. Энээнэйнгээ ашаар Дашима худөөгэй ажалшадтай дунда хүндэтэй айлшанинь болонхой. **К. Димов.**

ХИЛЫН СААНАААА

КНР-эй Гүрэнэй Соведэй заседани

ПЕКИН, ноябрин 17. (ТАСС). Сынхуа агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдөр КНР-эй Гүрэнэй Соведэй заседани боложо, бодотоор заһарһан, бурүүгаа ойлгоһон. зүб харгыда ороһон «Чанкайшистка» бүлэгтэй, «Маньчжоуго» гэжэ гүрэнэй сэрэгтэй гэмтэдые сүлөөлхэ тухай» шидхэбэри баталан абаба. Энэ дурадхал Бүхэйхитай аратай түлөөлгөшэнэрэй саг үргэжын комитедэй үзэмжэдэ табигдаха юм.

Чехословакиин Национальна Суглаанда

ПРАГА, ноябрин 17. (ТАСС). Гурбадахи табан жэлэй түсэб тухай правительствын орууһан хуулинн проект Чехословакиин Национальна Суглаанда зүбшэн хэлсэгдэбэ. Өөһэдынь түлөөлһэн партинуудай, нийтн организационуудай үмэнэһөө депутатууд хуулинн проектые найшаажэ байһан тухайгаа, орон дотор социализм гүйсэжэ байгуулаха үедөө республикын хүгжэлтэдэ энэ түсэбтэй тон сэхэ удхашанартай байһан тухайн мэдүүлэ.

Республикын аратай ажахы хүгжөөжэ гурбадахи табан жэлэй түсэб тухай хуулине мүнөөдөр Национальна Суглаан нэгэн дүүгаар баталба.

Индонезидэ нэгдэһэн Советскэ выставкын амжаата

ДЖАКАРТА, ноябрин 17. (ТАСС). Джакартада нэгдэһэн Советскэ промышлена выставкэ үсэгэлдэр хаагдаба. Хаагдаха үдэрнэ хэдэн мянган хүн выставкэдэ орожо, советскэ экономикын хүгжэлтэтэй танилсаа. Выставкын нэгдэгдэ байһан нара тухай сэг соо хамта 1.200 мянган хүн эндэ орожо хараа.

Индонезийн эзэд баяшуул советскэ станогинд болон машинануудые найшааба.

Советскэ Союзһаа саарһа, эм домуудые, түмэр отолог станогиндые, харгы сээрлэдэг машинануудые худалдажа абаха тухай хэлсээн выставкэ дээрэ хэлдэ.

12 зузаан дэбтэрнүүд дээрэ олон тоото хүнүүдэй найшаалай үгэнүүды бэшэн дээрэһээшые харахада, выставкын эхэ амжалтатыйгаар үнгершанинь элэрнэ.

Индонезийн Республикын президент Сукарно, нэгдэхэ министр Джуанда, гэгээрэлэй болон культуру министр Прийоно болон оройной нийтн, гүрэнэй бусад ажал-ябуулагшад энэ выставкые үндэрөөр сэгнэһэн үгэнүүдые бэшэ.

Гватемалынхидай тэмээл үргэлжэлхөөр

НЬЮ-ЙОРК, ноябрин 17. (ТАСС). Юнайтед пресс интернейшнл агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, президент Индигоас Фунте-сэй правительствода эсэргүүгээр хэдэн хоногой урда тээ захиһан эзбэсэгтэ үймөөн Гватемалда үргэлжэлхөөр. «Үймөөшэд,— гэжэ агентствы мэдээсэнэ, — Пуэрто-Баррос гэжэ нютагта үсэд шанга, үхэлэй тэмээл хэжэ байна». Правительство «сэрэгтэйгээ» ябуулгануудые тон нюусаар байлгана.

Эээрхэг түримхэйшуулые Куба элишала

ГАВАНА, ноябрин 17. (ТАСС). Эндэ ерээд байһан «Никарагуагай нэгдэмэл фронтын» түлөөлгөшэд Карлос Фонсека, Нозель Герреро гэгшэд пресс-конференци хэжэ, Кубада добтолхын тулада Америкын империализмын бэлдлэн 5 мянган хүлһэнэй сэрэгүүд Никарагуагай Грасиас-а-Дьос, Пуэрто-Кабесас гэжэ газарнууд руу, Маис ольторогто, тэршэлэн америкынхидэй эзэлһэн Гондурасай Синсе гэжэ ольторогүүд руу эльгээгдэбэ мэдүүлэ. Энээнэй шалтаган гэдэгдэбэ, ООН-эй трибуна дээрэ Кубын элишэлһэнэй ашаар Гавна малада байдаг базануудын бэлдэлхэдэ мэдээжэ болоһон байшуу гэжэ тэдэнэр заагаа.

Америкын империалистнуудай наашаар хадаа энэ нюуса ташуудта хүлһэнэй сэрэгүүдые шалтагаад, Кубада сэрэгээр добтолто таарамжатай болоно.

Ф. Кастро үгэ хэлэбэ

ГАВАНА, ноябрин 17. (ТАСС). Гуантанамо городто, Кайманера гэжэ Америкын далайн-сэрэгтэй база дээрэ ажаллажа байдаг Кубын ажалшадтай урда премьер-министр Фидель Кастрогай хэлэһэн үгые «Революсьон» газетэ тунхаглаба.

Кубатай зүрилдөө гаргахаяа америкынхидэй шалтаг барихагүйн тулада Кайманера гэжэ база тушаа асуудалда революционн правительство тон бодомжотойгоор хандана гэжэ Фидель Кастро онсолон тэмдгэлэ. Энээнгэй дашарамдуулан кубынхид тон нэгэртгээр, наринаар байжа, америкынхидтэ зүрилдөө гаргахыа, Кубада сэрэгээр добтолхо шалтаг олгохогые уряалба. Тиймнээ Америкын база дээрэ ажаллажа байдаг кубынхид революционн правительствын политика али болохоор туһалха эргэтэй. Тийхэдэ аратай революционн милициин отрядуудга хабаадаха болыхынь Фидель Кастро эндэхиде гуйба. Юүндэ гэхэдэ, энэ шалтаг урдаа баряад, Кайманера дээрэ ажаллажа байдаг Кубын дэлмэршээдэй хойноһоо америкынхид орохо шалтаг оложо болошиду. Зүгөөр Кубада сэрэгүүд толгын боллоо хаа, эндэх хүндрин бүхэн Эхэ оройноо хамта хын тулада бүү абаха гэжэ Кастро найдуулаа.

Кубын революцие яабашы мандаха гэжэ Фидель Кастро мэдүүлэ. Харин революциин дашарамдуулан бурн хушэр, орёо бэрхэ далада оронхой гэжэ тэрэ шалтаг Хэрбээ тэдэнэй манда добтолхо хаань, Америкын бүхы аратай хэжэ харуулан, революциин бурн урагша илаалтатой, амжаа тайгаар дабшаха хэн, Хэрбээ манда добтолхо хаань, тэдэнэй бурн бурн хүндэ болохо. Иймэ тэмээл тэшгүй юмэндэ тэдэнэр бурн хэлэжэ. Харин тэдэнэр нимэ добтолхо хэе хаа, өөһэдөөд халан халан гэжэ мэдээжэ байг гэжэ Кастро мэдүүлэ.

Мобуту „хүсээе харуула“

НЬЮ-ЙОРК, ноябрин 17. (ТАСС). Конголезин парламентаа, арад зонһоо ямаршые түлөөлгөгүүдгээр Генеральная Ассамблейн сессидэ ерэнэ Касавубин делегацие ООН-до Конгын эльгэһэн түлөөлгөшэ гэжэ мэдүүлхын тулада баруун оронудай али болохоор оролдожо байхада, полковнигой партией Мобутуар толгойлодог Касавубатай нэгэн ханалтайшуул оройнойгоо засаг барижа байнабли гэжэ харуулын тулада арга мяханһаа гаратараа оролдожо байна.

Мобуту мүнөөдэр Леопольдвилда «сэрэгтэй парад» хээ. Пардай үсэд Мобутын, тэрэнэй айлшадтай баруундай дипломатудай үрдүур Леопольдвиллин, Тисвиллин гаринзонудай алчуриша сэрэгүүд гараба. Пардад мүн 8 броневик, үхэр буунууд, джип машинанууд гаргагдаа.

Юнайтед пресс интернейшнл агентствын корреспондентын Леопольдвилһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, энэ парад дэлхэйн хоёр дайнда алууһан конголезынхидэй дурасхаалда зориулагдана. Теэд энээнэй гол зорилго юуб гэхэдэ, «оронхой засаг түрэ Мобутын гарт байна» гэжэ харуулла гэдэнхэй. Пардад болохо газарые хамгаалхын тулада бүү эзбэгүүдтэй Мобутын мянга шахуу жандарманууд татагдаһан байба. Урдында адли Мобутын сэрэгүүдые оройной хүн зонхой зада шилүүдахагүйн тулада нимэ нэргэлэмжэ хэдэһэн байгаа ха.

НЬЮ-ЙОРК, ноябрин 17. (ТАСС). Леопольдвилһаа информационно агентствонуудай мэдээсэһэнэй ёһоор, премьер-министр Патрис Лумумбын ажалладаг байһангые хүрээлээд байһан Мобутын сэрэгүүд тэрэнэй захиралтаар дипломатическа ойроо хүртэиэгүй эрхые хаһан, Конгын республикада байдаг Ганын посольствын гурбадахи секретарь Менсахые барижа хаагаа.

Ассошиэтед Пресс агентствын корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөө Менсах Леопольдвилһаа хэ сэрэгтэй лагерьта хаалтатой байна.

Ганын посольствы Конгодо даг ООН-эй сэрэгүүдэй команданинда бурчшаалта хэжэ, Менсахые сүлөөлхэ эрилтэ табта.

Ганын дипломатые барижа хан ушар хадаа Конгодо байһан Африкын оронудай дипломатическа түлөөлгөгшэдтэ сэрэгүүдгээр Мобутын бандиуддай гаргажа байдаг олон тоото аашануудай болоно.

Мобутын хорото ааша

НЬЮ-ЙОРК, ноябрин 17. (ТАСС). Леопольдвилһаа информационно агентствонуудай мэдээсэһэнэй ёһоор, премьер-министр Патрис Лумумбын ажалладаг байһангые хүрээлээд байһан Мобутын сэрэгүүд тэрэнэй захиралтаар дипломатическа ойроо хүртэиэгүй эрхые хаһан, Конгын республикада байдаг Ганын посольствын гурбадахи секретарь Менсахые барижа хаагаа.

Ассошиэтед Пресс агентствын корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөө Менсах Леопольдвилһаа хэ сэрэгтэй лагерьта хаалтатой байна.

Ганын посольствы Конгодо даг ООН-эй сэрэгүүдэй команданинда бурчшаалта хэжэ, Менсахые сүлөөлхэ эрилтэ табта.

Ганын дипломатые барижа хан ушар хадаа Конгодо байһан Африкын оронудай дипломатическа түлөөлгөгшэдтэ сэрэгүүдгээр Мобутын бандиуддай гаргажа байдаг олон тоото аашануудай болоно.

Асанумые алаглада хабаадагшад хэлээгдэбэгүй

ТОКИО, ноябрин 17. (ТАСС). Японой правительствын дэргэдэхэ нийтн аюулгүй байдаль хэрэгүүдээр комисс мүнөөдөр соносхол хэжэ, зонхиложо байдаг газар дээрнэ социалистическэ партиин түрүүлгүшэ Асанумын алагдһан полициин устасгай начальник Маруноутин, мүн Токиогой полициин зургаанай начальнигай «хэлээгдэһэн» тухай мэдээсэбэ.

Полициин устасгай начальник Маруноутин Терамотодо уридалһан хануулагдажа, нинслэй хотын полициин зургаанай начальник Омурала энээн тушаа мин амаараа хануулагдаа.

Тийхэдэлээр Асанумые алаглада хабаадагшад тэрэниие алаһан Ямагүтин бээ хорложо үхэнэһэн хуульээр «хэлээгдэхэ» зэргээрээ хэлээгдэһэн байна.

Ямагүтин өөрыныше мэдэрһэн, социалистическэ партиин элрүүлһэн баримтануудайшые ёһоор, Асанумые алагдые «Агууехэ» Японини патриотическа парти» гэдэг шийстеска организацин эмхидхэ байха юм. Тинбэшэ Японини гаархид социалистическэ партиин түрүүлгүшын алагдахыа хануулаһан эдэ фашистическэ толгошго Бин Акаое түрмэһөө гаргашы хэрэгтэй гэжэ тоолоһоо гадар парламентын доодо палатада хоёо байһан хангалтын үсдэ эмхидхэ гөө кандидатурые табишынь шөөһөн байна.

Японой радиогой мүнөөдөр мэдээсэһэнэй ёһоор, Ямагүтин хорложо үхэнэһэн хуульээр Асанумые алаһан түлөө «Агууехэ» Японини партиин патриотическа партиин тэлбэрлэгшэ Бин Акао тушаа сэгэршэ баримтын үгы байһан дээрнээ тэрэнэй хэрэг болуулагдаба гэжэ Токиогой районно прокуратура соносхоо.

Редакторай орлошо **С. Б. БАЛЪЖИНИМА**

Шофер хубуун хаалишан болобо

Комсомол хубуун Василий Дондопов совхоздо шофероор ажаллагша хэн. Наяхан энэмнай машинатаа хахасажа, совхозой хаалишан болохоор бээ зорибо. Мүнөө энэ нүхэрнай 16 наамхай үнээ даажэ абаад, тэдэнээ харуулажа байһай. Комсомолшууд Шура Тогтохоева, Иван Бальдилов, Даша Гармасев гэгшэд тус тустай 700 толгой хони даажэ абаад, тэдэнээ үбэлэй шэмэрүүн хүйтэндэ эрхим найнаар адуулха

зорилго урдаа табиба. Мүн совхозой залуушуул соһоо Пурбо Будажапов хаалин гүүртын мал адуулагша болоо. Энэмнай найдаа ВЛКСМ-эй гэшүүн болохоор бээ бэлдэжэ байна.

Ингэжэ «Пограничный» совхозой комсомолшуд, залуушүүл нийтнэгэ малые олошоруулаһанын тула хамаг хүсэ шадалаа элсүүлнэ.

Д. Цыденов.

Сагаан уларш

Гидрометбиорогой мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдөр республика доторнай үлгээтэй шог байха, зарим нютагта бага зарга саһан олохо. Баруун хойноһоо булдаанаар халхыла. Улан-Удэ городто үлгөөгүүр 16—18, үдэртэ 12—14 градус хүйтэн байхаар хүлээлдэнэ.

Ноябрин 20—21-най үдэрнүүдтэ республика дотор үлгээтэй шог байха, саһан орохогүй. Баруун хойноһоо булдаанаар халхыла. Нундэдо хойто аймагуудта 28—33, үдэртэ 13—18, бусад аймагуудта 22—27, үдэртэ 7—12 градус хүйтэн болохоор хараалагдана.

НОМОЙ ТАГ ДЭЭРЭ САГААН КАПУСТА УРГУУЛХА АГРОТЕХНИКЭ

К. А. Шунин, И. Д. Корнеев гэгшэдэй бэшэһэн нимэ гаршагтай брошюра Бурядай номой хөбөлөөр хаяхан хэблэгдэжэ гараба. Брошюрын авторнууд республикын овошы ургуулагшадтай түрүү дүй дүршэл, мүн урдань Онохой дээрэ байрладаг Бурядай худөө ажыхын туршалгын станцида, Бурядай худөө ажыхын институтдай хуралсалай ажахын сугтаа хэһэн шэнжэлхы худэлмэрингөө дүн согсолгоо, капуста тариха үргүүлжа агротехникэтэй, тэршэлэн энэ үргамалай онсо өөрын илгаатай уншагшадые танилсуулла зорилогтой.

Капуста гэшээ эдее хоолой шухала зүйлнүүдэй нэгэн болоно. Һүүлэй үедэ сагаан кочантай капустаар элдэб язын консервнууд бэлдэгдэнэ. Бурядай АССР-эй олонхи районнуудаар таригдадаг талмайнгаа талаар капуста огородой бусад үргамалнуудтай дунда нэгдэхэ һуури эзэлнэ. Тийгэжэ овошын бүхы талмайн 60 процентынь капуста эзэлнэ гэжэ авторнууд бэшэнэ. Гэхэтэй хамта манай эндэ үргүүлгадаг капуста амта шэмьнгээ талаар (сахар, витаминий бодосоор) бусад, СССР-эй түб районнуудаар үргүүлгадагһануудтай жэшэбэл үтүү һайн гэжэ сэгнэгдэдэг байха юм.

Капуста—ургаса һайнтай, огородой бусад культурануудтай жэ-

шээлжэ үзэхэдэ 1,5—2 дахин ехэ ургаса үгэдэг. Бурят орондо энэ үргамалай һайн ургаса абажа болохо байна гэжэ гүрүүшүүлэй дүй дүршэл элитегер түршэлэнэ. Жэшээлдэ, Иволгын аймагай «Коммунизм» колхозой огородонин Ц. С. Пурбуева жэл бүри гектартай дунда ээргээр 280—300 центнер ургаса хурлана.

Брошюра соо капуста гэшээ ямар ургамал юм, тэрэнэй биологическа онсо илгаа тухай тодорхойгоор бэшэгдэнхэй. Тэршэлэн манай Бурят орондо ямар сортын капуста, али сагта таривал таатай зохид байхаб гэнэ асуудалда дэлгэрэнгы хариу үгтэнэ. Грибовский 147 нэгдэхэ номер, Полярный К-206 нэгдэхэ номер гэдэг сортын эртэ эдээшэдэг (газарта һуулгагдаһанайнгаа һүүлдэ 60—70 хоногтоо) капустые республикын бүхы районнуудаар таригдажа, түрүүшээр эдее хоолдо хэрэглэгдэдэг байна. Тийхэдэ намар үбэлдөө даһалаад гү, али тэрэ заһдань хэрэглэхын тула Слава Грибовская 231, Слава 1305, Белокурская 455 гэжэ сортын капуста таригдана. Иймэ сортын капуста томонууд, сагаан үнгэтэй, амтатай байдаг.

Капустын үрэнэ гансал газарта хаяжа ургуулдаг бэшэ, харин түрүүшээр ларнигүүдта тариха, рассада үргүүлээд, һүүлээрн газарта тариха үргүүлдаг юм гэжэ хүн бү-

хэндэ мэдээжэ. Имагтал һайн рассада үргүүлжа шадабал үндэр ургаса абтадаг ха юм. Энээнэй тула юу хэхэ хэрэгтэй гэжэ брошюра соо дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэнэ.

Рассада һуулгаха газараа шээлжэ олоод, түрүүшнээ зүбөөр элдүрригдэ, һайса бэлдэхэ хэрэгтэй. Тиймнээ брошюрын авторнууд энэ асуудалда ехэһэн анхаралаа хандуулжа, тодорхойгоор уншагшадта хөөрөжэ үгэнэ.

Бурядай АССР-тэ эртэ гү, али тиймэ орой бэшэ эдээшэдэг капустые тарихада нэгшээгдэһэн шэбжэ горьтойхоноор тараха хэрэгтэй. Бурядай худөө ажыхын туршалгын станцида хэгдэһэн шэнжэлгэ дээрнээ хаража үзэхэдэ түрүүшээр ноого тариха, хоёрдохы жэлдэнэ гектартай 30—40 тонно шэбжээр үтгэжүүлгэ хэжэ үгэрэе тариһанайнгаа һүүлээрнэ хахалаад капуста тарибал таарамжатай гэжэ элрүүлгэдэ. Тийхэдэ газараа намарһаа эхилжэ элдүрригдэ хэрэгтэй. Угэрсэ хуряжа дүүргэһэнэйнгээ удаа 4—6 сантиметр гүнзэгүүгээр лушеин хэжэ, 12—15 хоногтоо хахалаа шухала. Тэрэ дарындань борнойлоод байбал, шийг нойтонинь баригдажа, зохистой болодог.

Хабартаа дискэтэй борнойлоор 8—10 сантиметр гүнзэгүүгээр лушеин хэжэ, газар гэдэхэтэй сасуу бордануудые татаад, һайса уһалха

хэрэгтэй. Һүүлээрн рассадада һуулгахынгаа 10—12 хоног урид хахалжа, тэрэ дарында борнойлоод ёһотой.

Капустые һайнаар үтгэжүүлгэдэһэн газарта таривал, үндэр ургаса үгэдэг. Теэд шэнэ шэбжээр капустын газарые үтгэжүүлжэ болохогүй.

Иволгын аймагай «Коммунизм» колхоздо нүхэр Ц. С. Пурбуева гектар бүридэ 70—80 тонно шэбжэ гаргажа үтгэжүүлээд, зарим устасгуудһаан га бүрин дунда ээргээр 600 центнер капуста суглууһан байна. Эртэ эдээшэдэг капустын үндэр ургаса абахын тула органическа болон минеральна үтгэжүүлгэнүүдые тааруулжа сугтан хэрэглэхэ хэрэгтэй гэжэ брошюрын авторнууд заана.

Саашаада рассада ямар болзорто, ямар аргаар газарта һуулгахаб, ургасын хойноһоо хайшан гэжэ харуулахаб, капуста хурялга, тэрэниие хадгалха тухай эндэ тодорхойгоор бэшэгдэнэ. Мүн капустын үрэнэ үргүүлжа абаха тушаа, энэ үргамалы ямар хоротоной гэмтээдэгшэ, тэдэнгэй ямар аргаар тэмсэхэб—эдэ болон бусад асуудалнуудта тодорхой хариуууд брошюра соо үгтэнэ.

Республикын колхоз, совхозуудай огородод түс брошюратай танилсабал, өөһэдынь худэлмэрлэд хэрэгтэй олохон зүйлнүүдые олохо байна.

Д. Цыренов.